

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ในด้านกระบวนการและเกณฑ์การประเมิน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอรูปแบบการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ ระดับปริญญาตรี ที่มีความครอบคลุมเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในครั้งนี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้คือ

1. การศึกษาสภาพและปัญหาของการประเมินผลศิลปนิพนธ์ สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ ในด้านกระบวนการและเกณฑ์การประเมิน วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่

1.1 การศึกษาจากเอกสาร จุดมุ่งหมายเพื่อทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลของวิชาศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร สำหรับการประเมินผลนั้นจะพิจารณาวัตถุประสงค์สำคัญของการประเมิน สิ่งที่มีประเมิน กระบวนการประเมิน เครื่องมือ ข้อมูล และเกณฑ์ที่ใช้ประเมิน ผลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารตามกรอบข้างต้นนี้ จะทำให้ทราบถึงสภาพในการดำเนินงานตามที่ได้มีการบันทึกไว้เป็นเอกสาร

เอกสารที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

- เอกสารหลักสูตรการศึกษาสาขาออกแบบนิเทศศิลป์ ของสถาบันที่
ทำศึกษาในครั้งนี้

- เอกสารระเบียบการทำศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์

- เอกสารประกอบการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์

ได้แก่ ประกาศกำหนดการส่งงานและตรวจงานศิลปนิพนธ์ แบบฟอร์มการให้คะแนน และเอกสารเกี่ยวกับเกณฑ์ในการตรวจศิลปนิพนธ์

ในการศึกษาข้อมูลจากเอกสารนี้ มีวิธีการจัดเก็บข้อมูลโดยการบันทึกข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

1.2 การศึกษาที่คณะเกี่ยวกับการประเมินจากผู้ที่เกี่ยวข้อง จุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึงสภาพและปัญหาของการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ที่เป็นปัจจุบัน โดยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 อาจารย์ผู้ทำหน้าที่เป็นกรรมการประเมินผลศิลปนิพนธ์ จากสถาบันที่ทำการศึกษาทั้ง 8 แห่ง โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากรายชื่อ ให้ได้กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ในแต่ละสถาบันเท่ากับครึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการประเมินผลศิลปนิพนธ์ในสถาบันนั้น ๆ รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างอาจารย์จำนวนทั้งสิ้น 28 คน

กลุ่มที่ 2 นักศึกษาที่ผ่านการสอบศิลปนิพนธ์ ตามกระบวนการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ ในปีการศึกษา 2535 จากสถาบันที่ทำการศึกษาทั้ง 8 แห่ง โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานดีแห่งละ 2 คน และนักศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานไม่ดีแห่งละ 2 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 32 คน

รายละเอียดเกี่ยวกับ จำนวนของอาจารย์และนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของแต่ละสถาบัน ผู้วิจัยแสดงไว้ในตารางที่ 1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 จำนวนของอาจารย์และนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

สถาบันที่ใช้ในการวิจัย	อาจารย์ที่เป็นกรรมการ ประเมินผลฯ ทั้งหมด	กลุ่มตัวอย่าง อาจารย์	กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษา
1. มหาวิทยาลัยศิลปากร	9	5	4
2. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง	9	5	4
3. มหาวิทยาลัยรังสิต	7	4	4
4. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	7	4	4
5. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	6	3	4
6. สถาบันราชภัฏสวนดุสิต	3	2	4
7. สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา	2	1	4
8. สถาบันราชภัฏพระนคร	7	4	4
รวม	50	28	32

ในการศึกษาที่สนใจเกี่ยวกับการประเมินจากผู้ที่เกี่ยวข้องนี้ ใช้วิธีการ
จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้มาจากกรอบที่สังเคราะห์
ได้จากขั้นที่ 1 (ภาคผนวกหน้าที่ 139) และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์แบบ
สร้างข้อสรุป ด้วยการจำแนกชนิดของข้อมูลแบบไม่ใช้ทฤษฎี (สูกางค์ จันทวานิช, 2534)
ดังนี้

1.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์และนักศึกษาเป็น
รายบุคคล และรายสถาบัน โดยแยกเป็น 3 ประเด็น คือ สภาพ ปัญหา และรูปแบบที่ควร
จะเป็น

1.2.2 วิเคราะห์รายสถาบัน โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ การวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และรูปแบบที่ควรจะเป็นในทัศนะของอาจารย์ กับ การวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และรูปแบบที่ควรจะเป็นในทัศนะของนักศึกษา

1.2.3 วิเคราะห์สรุปรูปแบบการประเมินผลเป็นรายสถาบัน โดยอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารในข้อ 1.1 และข้อมูลจากการวิเคราะห์ทัศนะจากผู้ที่เกี่ยวข้องในข้อ 1.2.2 โดยแยกออกเป็น 4 ประเด็นคือ กระบวนการ เกณฑ์ ทัศนะอาจารย์ และทัศนะนักศึกษา

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในขั้นนี้ ทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาของการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก หน้า 141 - 159) และทำให้ได้กรอบแนวคิดในการกำหนดรูปแบบการประเมิน ในด้านกระบวนการ และเกณฑ์การประเมินที่ควรจะเป็น (ภาคผนวกหน้า 160-161)

2. การนำเสนอรูปแบบการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ ระดับปริญญาตรี วิธีดำเนินการวิจัยในช่วงนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

2.1 การกำหนดรูปแบบการประเมิน โดยอาศัยกรอบแนวคิดที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของการประเมินผลข้างต้นนี้ ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลการศึกษา การประเมินผลภาคปฏิบัติ การประเมินผลทางศิลปะ และกระบวนการออกแบบ นำมาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อกำหนดเป็นรูปแบบการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ ระดับปริญญาตรี แล้วประชุมตรวจสอบรูปแบบกับคณะอาจารย์ที่ปรึกษา 3 ครั้ง เพื่อปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้ชัดเจน จึงได้เป็นรูปแบบร่างขึ้นมา

2.2 การนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อศึกษาความครอบคลุม เหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมิน โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินที่ผู้วิจัยนำเสนอ ซึ่งวิธีการในการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) นี้ ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดหัวข้อการสนทนา และเป็นผู้ดำเนินการสนทนา โดยลักษณะของการสนทนา จะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางของผู้เข้าร่วมสนทนากันเองและกับผู้วิจัย การถก
ประเด็นปัญหาที่มีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการโต้แย้ง ซึ่งเครื่องมือ
ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนา คือ เทปบันทึกเสียงและแบบจดบันทึกคำสนทนา
(โยธิน แสงดี, 2530)

สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่เชิญมาร่วมสนทนา ประกอบด้วยบุคคล 3 กลุ่มซึ่ง
มีคุณสมบัติดังนี้ คือ

- 1) อาจารย์ผู้ปฏิบัติการ ซึ่งได้แก่ อาจารย์ที่มีประสบการณ์เป็น
กรรมการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์มาไม่ต่ำกว่า 3 ปี รวมทั้งในปีการ
ศึกษา 2535 ด้วย จำนวน 7 ท่าน
- 2) นักวิชาการศิลปศึกษา ซึ่งรับผิดชอบสอนในระดับอุดมศึกษา
จำนวน 2 ท่าน
- 3) ผู้บริหาร ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะวิชา ที่เปิดสอนสาขาออกแบบ
นิเทศศิลป์ จำนวน 1 ท่าน

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญได้ในภาคผนวก หน้าที่ 163

2.3 การปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบการประเมิน ผู้วิจัยขอความคิดเห็น
เพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญ โดยทำเป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิด (ดังแสดงในภาคผนวก
หน้า 175) และสรุปผลการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งทำการปรับปรุงตารางนำเสนอ
รูปแบบร่างให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและแสดงความคิดเห็น

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
มาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยนำมา
ใช้ในการปรับปรุงรูปแบบร่างให้มีความครอบคลุม เหมาะสม และความเป็นไปได้ เพื่อนำ
เสนอเป็นรูปแบบการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ ระดับปริญญาตรี ที่สมบูรณ์

สำหรับวิธีวิเคราะห์เนื้อหา มี 2 ขั้นตอน คือ 1) การแปลภาษาเป็นข้อมูล และ
2) การแปลข้อมูลเป็นตัวเลข (อตุมพร จามรมาน, 2531) ซึ่งในการแปลภาษาเป็นข้อมูล
ผู้วิจัยแยกเนื้อหาสาระออกเป็นส่วนย่อย ๆ โดยการแยกเป็นกลุ่มตามเนื้อหาหรือตัวแปร ส่วน

การแปลข้อมูลออกเป็นตัวเลขนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีแปลเป็นจำนวน

การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปของความเรียงและมี
มีตารางสรุป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 ขั้นตอนต่าง ๆ ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ ระดับปริญญาตรี

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการวิจัย	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บข้อมูล	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
1. ศึกษาสภาพและปัญหาของการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ ในด้านกระบวนการและเกณฑ์การประเมิน	ขั้นที่ 1: ศึกษาจากเอกสาร	-เอกสารหลักสูตร -เอกสารระเบียบการทำศิลปนิพนธ์ -เอกสารประกอบการประเมินผลศิลปนิพนธ์	บันทึกข้อมูลจากเอกสาร	การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร	ก. ได้ทราบสภาพของการประเมินผลศิลปนิพนธ์ของสถาบันต่าง ๆ ตามที่มีการบันทึกไว้ ข. ได้กรอบแนวคิดในการกำหนดรูปแบบการประเมิน ในด้านกระบวนการ และเกณฑ์การประเมินของสถาบันต่าง ๆ
	ขั้นที่ 2: ศึกษาทัศนะเกี่ยวกับการประเมินจากผู้ที่เกี่ยวข้อง	1. อาจารย์ ที่ทำหน้าที่เป็นกรรมการประเมินผลศิลปนิพนธ์ 2. นักศึกษา ประกอบด้วยนักศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานดีและนักศึกษามีผลการปฏิบัติงานไม่ดี	การสัมภาษณ์ จากกรอบที่สังเคราะห์ได้จากขั้นที่ 1	การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	ค. ได้ทราบสภาพและปัญหาของการประเมินผลศิลปนิพนธ์ ตามความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา ง. ได้กรอบแนวคิดในการกำหนดรูปแบบการประเมิน ในด้านกระบวนการ และเกณฑ์การประเมิน ที่ควรจะเป็น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการวิจัย	แหล่งข้อมูล	วิธีการจัดเก็บข้อมูล	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
2. นำเสนอรูปแบบการประเมินผลศิลปนิพนธ์สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ ระดับปริญญาตรี	ขั้นที่ 3: กำหนดรูปแบบ	ผลที่ได้จากขั้นที่ 1+ขั้นที่ 2 + ทฤษฎี	-	-	จ. รูปแบบร่าง
	ขั้นที่ 4: นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ	ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยบุคคล 3 กลุ่ม คือ 1. อาจารย์ผู้ปฏิบัติการ 2. นักวิชาการศิลปศึกษา 3. ผู้บริหาร	1. ระดมความคิดเห็น จากผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม โดยการจัดสนทนากลุ่ม 2. แบบสอบถามลักษณะปลายเปิด	การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)	จ. ความครอบคลุม เหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบร่าง
	ขั้นที่ 5: ปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบ	ผลที่ได้จากขั้นที่ 4	-	-	รูปแบบที่สมบูรณ์